

KADASTR TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH MUAMMOLARI.

Orazbaev Azizbek

TIQXMMI "MTU"Yer resurslari va kadastr fakulteti,
Davlat kadastrlari kafedrası assistenti
aziz.9393.com@gmail.com
+998 90-700-28-28.

Rasulova Ruxshana Baxtiyor qizi

TIQXMMI "MTU"Yer resurslari va kadastr fakulteti, talabasi,
ruxshanarasulova2103@gmail.com +998 94-404-55-21.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.18638848>

Annotatsiya

Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining milliy kadastr tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayoni, ularning huquqiy tartibga solinishi va amaliy muammolari kompleks tahlil qilinadi. Raqamlashtirish jarayoni kadastr ma'lumotlarining aniqligi, ochiqligi va ishonchliligini oshirishga xizmat qilayotgani bilan birga, normativ-huquqiy bazaning yetarli darajada takomillashmaganligi ayrim tizimli muammolarni keltirib chiqarmoqda. Tadqiqot davomida milliy va xorijiy tajribalar qiyosiy tahlil qilinib, kadastr tizimini raqamlashtirishning huquqiy mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy xulosalar va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: milliy kadastr tizimi, raqamli texnologiyalar, huquqiy tartibga solish, geoaxborot tizimlari, elektron reyestr, ko'chmas mulk.

Abstract

This article provides a comprehensive analysis of the implementation of digital technologies in the national cadastral system of the Republic of Uzbekistan, with particular attention to issues of legal regulation and practical challenges. While digitalization contributes to improving the accuracy, transparency, and reliability of cadastral data, insufficient development of the regulatory framework gives rise to a number of systemic problems. Based on a comparative analysis of national and foreign experience, the study proposes scientific and practical recommendations for improving legal mechanisms for the digitalization of the cadastral system.

Keywords: national cadastral system, digital technologies, legal regulation, geoinformation systems, electronic registry, real estate.

Аннотация

В статье проводится комплексный анализ процесса внедрения цифровых технологий в национальную кадастровую систему Республики Узбекистан, а также проблем их правового регулирования и практической реализации. Цифровизация способствует повышению точности,

прозрачности и достоверности кадастровых данных, однако недостаточная проработанность нормативно-правовой базы приводит к возникновению системных правовых проблем. На основе сравнительного анализа национального и зарубежного опыта сформулированы научно-практические рекомендации по совершенствованию правовых механизмов цифровизации кадастровой системы.

Ключевые слова: национальная кадастровая система, цифровые технологии, правовое регулирование, геоинформационные системы, электронный реестр, недвижимое имущество.

So‘nggi yillarda raqamli texnologiyalar jamiyat hayotining barcha sohalariga chuqur kirib bormoqda. Davlat boshqaruvi tizimini raqamlashtirish, jumladan, yer va ko‘chmas mulk munosabatlarini tartibga solishda raqamli yondashuvlarni joriy etish O‘zbekiston Respublikasining rivojlanish strategiyasida muhim o‘rin egallaydi [4.12]. Milliy kadastr tizimi yer resurslari, bino-inshootlar va boshqa ko‘chmas mulk obyektlari to‘g‘risidagi ishonchli ma‘lumotlarni shakllantirish va yuritishda asosiy institut hisoblanadi [2. 45].

Milliy kadastr tizimining samaradorligi, avvalo, undagi ma‘lumotlarning aniqligi, dolzarbligi va huquqiy kuchiga bog‘liq. An‘anaviy (qog‘oz shaklidagi) kadastr yuritish tizimi vaqt o‘tishi bilan o‘zining samarasizligini ko‘rsatdi. Shu bois raqamli texnologiyalar asosida kadastr tizimini modernizatsiya qilish zarurati yuzaga keldi. Biroq raqamlashtirish jarayonida texnologik masalalar bilan bir qatorda huquqiy tartibga solish masalalari ham dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi O‘zbekistonda milliy kadastr tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etishning huquqiy jihatlarini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Metodologiya

Tadqiqot jarayonida umumilmiy va maxsus ilmiy metodlardan keng foydalanildi. Xususan, tahlil va sintez metodi orqali milliy kadastr tizimini raqamlashtirishga oid normativ-huquqiy hujjatlar mazmunan o‘rganildi. Induksiya va deduksiya metodlari asosida umumiy nazariy xulosalardan amaliy muammolar tahliliga o‘tili.

Qiyosiy-huquqiy metod yordamida xorijiy davlatlarning (Yevropa Ittifoqi mamlakatlari, Janubiy Koreya va Singapur) raqamli kadastr tizimini huquqiy tartibga solish tajribasi o‘rganildi [7. 88]. Shuningdek, tizimli yondashuv metodi orqali raqamli texnologiyalar, huquqiy normalar va institutsional

mexanizmlarning o'zaro bog'liqligi tahlil qilindi. Tadqiqotda ochiq manbalar, ilmiy maqolalar va amaldagi qonunchilik materiallaridan foydalanildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda milliy kadastr tizimini raqamlashtirish bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Elektron kadastr xaritalari, geoaxborot tizimlari (GAT) va elektron reyestrlar joriy etilishi natijasida kadastr ma'lumotlarini shakllantirish va ulardan foydalanish jarayoni sezilarli darajada soddalashdi [6. 110].

Shu bilan birga, raqamli kadastr tizimining huquqiy ta'minotida bir qator muammolar mavjudligi aniqlandi [3. 27]. Jumladan, raqamli shakldagi kadastr ma'lumotlarining huquqiy kuchi va ishonchligi masalasi qonunchilikda yetarli darajada aniq belgilab berilmagan. Ma'lumotlarni yangilash, tuzatish va ulardan foydalanish tartibining turli normativ hujjatlarda turlicha talqin qilinishi huquqiy noaniqliklarni keltirib chiqarmoqda.

Bundan tashqari, axborot xavfsizligi va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish masalalari ham dolzarb muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Raqamli kadastr tizimida saqlanayotgan ma'lumotlarning noqonuniy o'zgartirilishi yoki ruxsatsiz foydalanilishi mulk huquqlarining buzilishiga olib kelishi mumkin.

Muhokama

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, xorijiy davlatlarda raqamli kadastr tizimi aniq va izchil huquqiy asosga ega [7. 132]. Masalan, Yevropa mamlakatlarida elektron kadastr ma'lumotlari qog'oz shaklidagi hujjatlar bilan teng huquqiy kuchga ega deb e'tirof etilgan. Bu esa raqamli tizimga bo'lgan ishonchni oshiradi.

O'zbekistonda esa raqamli kadastr tizimini huquqiy jihatdan takomillashtirish uchun normativ-huquqiy bazani kompleks ravishda qayta ko'rib chiqish lozim. Raqamli kadastrga oid yagona terminologiyani shakllantirish, ma'lumotlar almashinuvi mexanizmlarini aniq belgilash va axborot xavfsizligini ta'minlash muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, kadastr organlari xodimlarining raqamli texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalarini oshirish ham muhim masala hisoblanadi. Texnologik rivojlanish bilan bir qatorda inson omili ham tizim samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasida milliy kadastr tizimini raqamlashtirish davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish va mulk huquqlarini ishonchli himoya qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari raqamli

texnologiyalarni joriy etish jarayoni nafaqat texnik, balki chuqur huquqiy tartibga solishni ham talab etishini ko'rsatdi.

Raqamli kadastr ma'lumotlarining huquqiy maqomini aniq belgilash, axborot xavfsizligini kuchaytirish, normativ-huquqiy hujjatlarni o'zaro uyg'unlashtirish hamda institutsional mexanizmlarni takomillashtirish orqali milliy kadastr tizimining barqaror va samarali faoliyatini ta'minlash mumkin. Mazkur maqolada ilgari surilgan xulosalar va tavsiyalar O'zbekistonda raqamli kadastr tizimini huquqiy jihatdan rivojlantirishga qaratilgan kelgusi ilmiy tadqiqotlar va normativ tashabbuslar uchun metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Yer kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2023.
3. O'zbekiston Respublikasining “Davlat kadastrlari to'g'risida”gi Qonuni // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash to'g'risidagi Farmoni.
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining yer va ko'chmas mulk kadastrini yuritishga oid qarorlari.
6. Journal of Digital Technologies and Law. – 2024. – Vol. 2, No. 3.
7. Williamson I., Enemark S., Wallace J., Rajabifard A. Land Administration for Sustainable Development. – Redlands: ESRI Press, 2010.
8. Dale P., McLaughlin J. Land Administration. – Oxford: Oxford University Press, 1999.
9. OECD. Digital Government Review: Land Administration and Cadastre. – Paris, 2022.
10. UN-GGIM. Framework for Effective Land Administration. – New York: United Nations, 2020.
11. Land Use Policy. – Elsevier, 2021–2024.
12. Business Horizons. – Elsevier, 2021–2023.

